А. М. Баранаў
г. Гомель, ГДУ імя Ф. Скарыны

АГУЛЬНАТЭАРЭТЫЧНЫЯ І ФІЛАСОФСКІЯ АСПЕКТЫ ФУНКЦЫЯНАВАННЯ АДУКАЦЫЙНАЙ СІСТЭМЫ Ў ІНФАРМАЦЫЙНЫМ ГРАМАДСТВЕ

Спецыфіка развіцця сучаснага грамадства складаецца ў тым, што асноўным рэсурсам становіцца інфармацыя, якая практычна невычэрпная. Такім чынам, сярод розных «патокаў» (фінансавых, матэрыяльных) галоўнымі становяцца інфармацыйныя (напрыклад, сетка Інтэрнэт). На інфармацыйнай стадыі развіцця грамадства крыніцай кошту выступае не праца, а веды, адпаведна з'яўляецца патрабаванне новага падыходу да эканомікі (інфармацыйная тэорыя кошту): на змену самаўзросту капіталу прыходзіць самаўзрост інфармацыі, сумеснае выкарыстанне якой прыводзіць да развіцця новых сацыяэканамічных адносін.

Ва ўмовах такіх маштабных сацыяэканамічных змяненняў некаторыя навукоўцы (напрыклад, С. Лэм [1, с. 139]) мяркуюць, што сучасная эканамічная навука перажывае крызіс, выкліканы тым, што сучаснае грамадства становіцца інфармацыйным, у той час як навуковая думка працягвае заставацца на пазіцыях класічнай навукі, адпаведных фазе індустрыялізму. На думку І. Прыгожына і І. Стэнгерса [2], класічная ньютанаўская навука, якая зарадзілася ў XVII ст. ва ўмовах з'яўлення машыннай цывілізацыі, больш за тры стагоддзі паспяхова абслугоўвала індустрыяльную эпоху, фарміруючы «механічнае мысленне» і абстрактныя падыходы да пазнання з’яў у прыродзе і грамадстве. Абстракцыя і аналіз – вось асноўныя метады навукі індустрыяльнай эпохі. Мысленне на аснове механічнай мадэлі ўладкавання свету на працягу многіх стагоддзяў аказвала істотны ўплыў не толькі на навукоўцаў, але і на ўсіх адукаваных людзей, што не магло не паўплываць на сацыяльна- палітычны фундамент грамадства. Яскравым узорам увасаблення ў жыццё мыслення на аснове механічнай мадэлі з’явілася замкнёная планава- адміністрацыйная сістэма гаспадарання ў сацыялістычных краінах. Найбольш дзейснай асновай для ўдасканалення рынкавых адносін можа быць толькі прынцыпова новая мадэль навуковага мыслення. На жаль, «класічнае» мысленне ў эканоміцы пакуль дамінуе ў большасці даследаванняў, але з’явіліся асобныя працы пра развіццё новай эканамічнай тэорыі, якія, на жаль, яшчэ не ў стане выклікаць

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ

шырокую цікавасць да важнай навуковай праблеме.

Дарэчы адзначыць, што эканоміка як навука спецыяльная і практычна накіравана сама выбірае такія метады, якія ў найбольшай ступені спрыяюць вырашэнню яе задач. У той жа час яна адносіцца да гуманітарнай галіны ведаў і павінна зыходзіць з прыроды чалавека, яго ментальнасці і адукацыі. Аднак пачынаючы з канца XX ст., яна яшчэ больш пачала губляць сваю гуманітарную рысу. Праблема заключаецца не столькі ў ідэалогіі, колькі ў спосабе мыслення: акцэнт шматлікіх даследчыкаў постсавецкай прасторы робіцца на марксісцка-ленінскае вучэнне, у той час як пошук новых падыходаў да вырашэння праблем на аснове інфармацыйнай мадэлі не заўсёды знаходзіць падтрымку і разуменне.

Пры гэтым для пераадолення крызісных з'яў ўяўляецца неабходным фарміраванне фундаментальнай навукі аб інфармацыі ў самым шырокім яе разуменні. Гэтая навука павінна выйсці за традыцыйныя рамкі і стаць асновай мадэлі эканамічнай думкі трэцяга тысячагоддзя. Новая навука павінна выявіць прыроду інфармацыі, законы яе звароту і ўздзеяння і на іх аснове распрацаваць навуковыя прынцыпы і метады эфектыўнага кіравання сацыяэканамічным развіццём грамадства. Як у свой час адкрыццё законаў механікі заклала навуковую мадэль мыслення ў індустрыяльную эпоху, так сёння вельмі важна адкрыць законы інфармацыі і на іх аснове вызначыць прынцыпова новыя падыходы да вырашэння праблем грамадства. Праблема фарміравання інфармацыйнай мадэлі мыслення з'яўляецца глабальнай, і яе рашэнне немагчыма без глыбокіх фундаментальных распрацовак у галіне інфармацыйнага абмену фізікамі, матэматыкамі, генетыкамі, псіхолагамі, эканамістамі і іншымі спецыялістамі. Таму фарміраванне новага мыслення мэтазгодна праводзіць у працэсе фундаментальных і прыкладных даследаванняў *у рамках адзінай праграмы, у якой маглі б удзельнічаць навукоўцы розных галін ведаў*. У сувязі з гэтым пажадана мець адзіны цэнтр, дзе б даследаванні абагульняліся і выпрацоўваўся сістэмны падыход да пазнання прыроды і грамадства. Пры гэтым навука павінна мець імунітэт да бюракратычнай кан'юнктуры ня служыць колам, не зацікаўленым ў яе эвалюцыі. Калі навука не адпавядае гэтым крытэрыям, яна перастае існаваць як навука, а замест яе прыходзіць бюракратыя ад навукі, паразітуе на даверы народа. *Задачай сучаснай навукі з'яўляецца развіццё сродкаў вывучэння, апрацоўкі, перадачы і трансфармацыі інфармацыйных рэсурсаў.* Без адпаведных прыбораў і іншых матэрыяльных і нематэрыяльных

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ

актываў сфарміраваць новую навуку будзе немагчыма. Новая інфармацыйная тэхніка і праграмнае забеспячэнне да яе – аснова павышэння эфектыўнасці навуковых даследаванняў у галіне інфармацыйнага абмену. У гэтай сувязі ўзрастае значэнне цэнтраў навукова-тэхнічнай інфармацыі і далейшага ўдасканалення іх працы, што непасрэдна звязана з падрыхтоўкай навуковага патэнцыялу, які фарміруецца ў навучальных установах. Падрастаючае пакаленне не толькі асвойвае навыкі працы на камп'ютары, але і імкнецца творча авалодваць прынцыпамі і метадамі працы з інфармацыяй, вучыцца іх прымяняць для вырашэння важных праблем грамадства. Авалоданне ведамі аб інфармацыі як аснове развіцця прыроды і грамадства на першым часе павінна ажыццяўляцца ў рамках існуючых навучальных праграм, скарэкціраваных з улікам апошніх вынікаў даследаванняў. У далейшым важна мець навучальныя праграмы на аснове спецыяльных, новых па змесце, навучальных дысцыплін. *У мэтах гуманітарызацыі адукацыі мэтазгодна ў навучальныя праграмы, незалежна ад спецыяльнасці, увесці дысцыпліны па мастацтве (музыцы, жывапісу, архітэктуры і г.д.), якія спрыялі б развіццю ў падрастаючага пакалення вобразнага мыслення.* Асаблівую ўвагу духоўнаму развіццю маладога чалавека неабходна надаваць *ў навучальных установах усіх узроўняў* [3].

Ёсць усе падставы верыць, што новае інфармацыйнае грамадства стане супольнасцю людзей новай мадэлі мыслення, у якім сыдуць у мінулае міжнацыянальныя канфлікты і войны, дзе дзяржавы і асобныя асобы адмовяцца ад гвалтоўных дзеянняў, будзе створана эфектыўная эканоміка, якая забяспечвае высокі дабрабыт людзей. Імкненне да матэрыяльных выгад адыдзе на другі план, а духоўнасць і ўсебаковае развіццё асобы стане асноўным жыццёвым прынцыпам. Першым жа крокам да кардынальных змен стане мэтанакіраваная праца навукоўцаў па фарміраванні новай навукі на аснове тэорыі інфармацыі, законаў і прынцыпаў яе звароту. Дадзеная навука, як у свой час і класічная (ньютанаўская), дасць магчымасць сфарміраваць новы светапогляд, які дае грамадству перспектыву развіцця і стварае тэарэтычную аснову для эканомікі трэцяга тысячагоддзя.

Літаратура

1. Лем, С. Сумма технологии / С. Лем. – М.: Academia, 2002. – 578 с.

2. Пригожин, И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М.: Наука, 1996. – 518 с.

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ

3. Евтух, А.Т. Информационная эпоха и актуальные проблемы экономики / А.Т. Евтух // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 4. – С. 28–34.

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ